

Et realistisk bud på et mere demokratisk EU

I stedet for at kopiere medlemsstaternes parlamentariske demokrati på et overnationalt plan bør man demokratisere de institutioner, som er produktet af årtiers europæisk integration. Det skriver franskmanden Antoine Vauchez i en skarp analyse af EU's krise. EU har et iøjnefaldende demokratisk underskud, men også et overset demokratisk potentiale.

Det hævder Antoine Vauchez, professor i politisk sociologi ved Sorbonne Universitetet i Paris, i bogen *Démocratiser l'Europe*. Men det kræver en større »refleksiv omvej« at erkende det demokratiske potentiale, som ikke består i at kopiere nationalstatens politiske arkitektur på europæisk plan.

For EU ligner ingen andre politiske fællesskaber. Fællesmarkedet med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital har fungeret som et laboratorium for skabelsen af en række institutioner, som formelt baserer sig på et teknisk mandat, men i praksis udfylder en politisk funktion. Samtidig har valgene til Europa-Parlamentet så godt som ingen indflydelse på den førte politik.

Alligevel er de sidste 20 års reformer blevet beskrevet som skridt på vejen mod et repræsentativt demokrati, som man kender det fra nationalstaterne. Det har ifølge Vauchez medført en »permanent forvirring« omkring, hvad EU er, giver sig ud for at være og ønsker at være:

»Politiske ledere og politologer i Europa bliver aldrig trætte af at se et flertalsbaseret europæisk demokrati – altid udskudt, men også altid annonceret – spire frem og opfordrer os til at iagttage det med en gartners tålmodighed,« skriver Vauchez.

Han fortsætter: »Ved kun at bruge de nationale demokratiers politiske ordforråd til at beskrive den europæiske virkelighed og ved kun at læse nutiden som en lang overgangsfase på vej mod et 'autentisk' demokrati har vi udtømt visionen for et 'politisk' Europa og i samme åndedrag givet afkald på at se – og således også at tænke – Europa for, hvad det er.«

Teknokratisk modvægt

Eurokrisen har blotlagt illusionerne om EU's demokratiseringsproces. Medlemslandenes regeringsledere i Det Europæiske Råd havde allerede i vid udstrækning overladt styringen af fællesmarkedet til EU-Kommissionen og EU-Domstolen, og siden indførelsen af euroen har en tredje, såkaldt »uafhængig« institution, Den Europæiske Centralbank (ECB), indtaget en stadig mere central position.

Disse institutioner opfattes som en nødvendig teknokratisk modvægt til nationale særinteresser og kortsigtede politiske hensyn. Kommissionen, Domstolen og Centralbanken har med tiden udviklet en række doktriner og redskaber, der får det europæiske projekts aktuelle udvikling til at fremstå som rationel og objektivt nødvendig. Så i stedet for en europæisk patriotisme er der opstået et ekspertvælde, som eurokrisen har konsolideret, mener Vauchez:

»Kun institutioner, som er uafhængige af medlemslandene eller *super partes* (hævet over særinteresser, *red.*), bliver betragtet som værende i stand til på upartisk vis at udøve de mange magtbeføjelser til øget integration, kontrol og sanktioner, som EU er blevet tildelt. Kun de uafhængige magtinstanser vil kunne finde den rette balance, som kan bringe de forskellige nationale, politiske og økonomiske interesser i overensstemmelse med hinanden. Kun EU's uafhængige magtinstanser vil kunne beskytte de små medlemslande mod tilbagevenden til de store

medlemslandes dominans i de europæiske institutioner. Kun disse magtinstanser unddrager de politiske flertals inkonsistens over tid, osv.«

Den sorte boks

Vachez er fortalere for »en realistisk demokratiseringsstrategi for EU«. Det er urealistisk at forestille sig, at man med et snuoptag kan gennemføre radikale reformer eller afvikle et projekt, som gennem de sidste 60 år har slået dybe rødder i de europæiske samfund. Det er tværtimod en sikker opskrift på fremtidige skuffelser.

EU er derfor nødt til at øge de uafhængige institutioners politiske legitimitet. Det handler især om at få deres politiske rolle frem i lyset, snarere end at forsøge at skjule den under en påstået objektivitet. Det kræver åbenhed om beslutningsprocedurer og intern uenighed:

»Det er altså nødvendigt at åbne den sorte boks med doktriner, metoder og redskaber for at kunne teste de statistikker, videnskabelige antagelser og konklusioner, som disse institutioner fremlægger,« skriver Vachez og tilføjer: »Hvis disse uafhængige institutioner er repræsentative, hvad og hvem repræsenterer de så?«

Bogen nævner to slående eksempler på manglende repræsentativitet. Den kvindelige halvdel af Europas befolkning er slet ikke repræsenteret i ECB, hvis ledelse kun består af mandlige økonomer. Og fagbevægelsen har ingen repræsentanter i hverken Kommissionen eller ved Domstolen, selv om fællesmarkedet har stadig større konsekvenser for lønmodtagernes vilkår. Det afgørende for EU's fremtid er, om borgerne »symbolsk og konkret« kan relatere sig til projektet, konkluderer Vachez